

Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Katılımlarına göre Algılanan Özgürlük

Perceived Freedom in Leisure According to Leisure Participations of University Students

Araştırma Makalesi

Tennur YERLİSU LAPA, Evren AĞYAR

Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Antalya

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin serbest zaman katılımlarına göre algıladıkları özgürlük puanlarının incelenmesidir. Çalışmaya 446 erkek ($\bar{X}_{yaş}=19.94 \pm 1.48$ yıl) ve 166 kadın ($\bar{X}_{yaş}=19.91 \pm 1.69$ yıl) olmak üzere toplam 612 ($\bar{X}_{yaş}=19.93 \pm 1.72$ yıl) üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların serbest zamanda algıladıkları özgürlükleri Witt ve Ellis (1985) tarafından geliştirilen "Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği" ile belirlenirken; katılımcıların kişisel bilgilerini ve serbest zaman etkinliklerine katılımlarını belirlemek için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann-Whitney U testleri sonuçları; katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zamanda algılanan özgürlük puanları arasında anlamlı fark olmadığını ($Z_{(610)} = -.31$; $p>0.05$), sportif etkinliklere

ABSTRACT

The aim of the study was to analyze perceived freedom in leisure scores according to leisure participations of university students. Participants of the study consisted of 446 men ($M_{age}=19.94 \pm 1.48$ years) and 166 women ($M_{age}=19.91 \pm 1.69$ years) with a total of 612 ($M_{age}=19.93 \pm 1.72$ years) university students who volunteered for the study. Perceived freedom in leisure was measured by "Perceived Freedom in Leisure Scale" developed by Witt and Ellis (1985). Additionally a "personal information form" was utilized in order to collect data concerning the demographic information and leisure participation of the sample. According to the results of Kruskal-Wallis Variance Analysis and Mann-Whitney U tests; no significant difference was obtained in perceived freedom scores according to gender ($Z_{(610)} = -.31$; $p>0.05$) meanwhile significant differences were

aktif/pasif katılım ($Z_{(610)} = -3.07$; $p < 0.05$), sosyal etkinliklere aktif/pasif katılım ($Z_{(610)} = -3.21$; $p < 0.05$) ve sanatsal/kültürel etkinliklere aktif/pasif katılım ($Z_{(610)} = -3.16$; $p < 0.05$) ile bir ayda etkinliklere katılım sayısına ($\chi^2_{(609)} = 22.63$; $p < 0.05$) göre anlamlı fark olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını fakat sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel etkinliklere aktif katılımı, ayrıca etkinlik sayısının artmasıyla yükseldiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Serbest zaman, serbest zamanda algılanan özgürlük, serbest zaman katılımı

Key Words

Leisure, perceived freedom in leisure, leisure participation

GİRİŞ

Modern toplumlarda insanlar, iş streslerinden uzaklaşmak için dinlenmenin yanında, serbest zamanda yapılan iş dışındaki faaliyetlere ihtiyaç duyarlar. Serbest zaman, bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir etkinlikle uğraştığı, özgürce istediği gibi kullanabildiği zaman olup (Bakır, 1990), bireyin hayatını idame ettirebilmek ya da yaşamın pratik ihtiyaçlarını (çalışma saatleri, yeme ve uyuma gibi fizyolojik ihtiyaçlarını) karşılayabilmek için yapmak zorunda olduğu işlerinden geriye kalan zaman dilimidir (Mull ve diğ., 1997; Torkildsen, 2005). Tüm bu söylemlerle serbest zaman; dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel kontrolün sağlandığı, eğlenme, hoşnutluk, mutluluk duygusu uyandıran, herhangi bir ücretin alınmadığı, kendi kendine olan, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı zaman aralığı olarak da kabul edilmektedir (Mieczkowski, 1990; Önder, 2003). Bu zaman aralığını değerlendirmek için bireylerin katıldıkları etkinlikler, Ragheb ve Tate (1993) tarafından "bireylerin özgür iradeleriyle seçtikleri ve belirli kurallara bağlı olmadan katıldıkları serbest zaman etkinlikleri" veya rekreatif etkinlikler olarak ifade edilmiştir. Serbest zaman etkinlikleri veya rekreatif etkinlikler genel olarak serbest zamanları değerlendirme anlamını vermek için kullanılsa da; bireylerin veya grupların serbest zaman-

observed according to active and passive participation in sports activities ($Z_{(610)} = -3.07$; $p < 0.05$), active and passive participation in social activities ($Z_{(610)} = -3.21$; $p < 0.05$) and active and passive participation in artistic/cultural activities ($Z_{(610)} = -3.16$; $p < 0.05$) and also monthly leisure participation number ($\chi^2_{(609)} = 22.63$; $p < 0.05$). In conclusion, the findings of this study present that, perceived freedom in leisure scores do not change according to gender while they increase with active participation in sports, social and artistic/cultural activities and increase in number of leisure participation.

larında gönüllü olarak katıldıkları zevk almak ya da bazı fiziki, toplumsal ve duygusal davranışları kazanmak için yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikleri ifade etmektedir (Karaküçük, 2005; Kılbaş, 2001). İnsanlar sahip oldukları serbest zamanlarını birçok farklı nedenlerle ve beklentilerle değerlendirmek üzere açık veya kapalı alanlarda, pasif veya aktif olarak, kentsel veya kırsal alanlarda serbest zaman etkinliklerine katılarak değerlendirmek istemektedir (Karaküçük, 2005). Bu çalışmada cinsiyet ve katılım sayısı yanı sıra özellikle bireylerin bu etkinliklere aktif veya pasif katılımları sorgulanmıştır. Serbest zaman etkinliklerine özellikle aktif katılımın bireyler üzerinde olumlu duygular yarattığı konusunda çeşitli çalışmalar mevcuttur (Caldwell ve diğ., 1992; Murphy, 2003; Şener, 2009). Bu olumlu duygulardan biri olan algılanan özgürlük kavramı serbest zaman davranışını ölçmede önemli bir boyut olarak ortaya çıkmıştır. Algılanan özgürlük kavramının, aktör ve davranış arasında nedensel bir ilişki sağladığı ve aktörün kendisinin davranışının temelini oluşturduğu farz edilir (Kane ve diğ., 1977). Serbest zamanın tek temel kriterinin algılanan özgürlük olduğunu savunan Neulinger, özgürlüğün algılanmasını, bireyin yaptığını isteyerek ve kendi seçerek yaptığını hissetmesi durumu olarak tanımlamıştır (Siegenthaler ve O'Dell, 2000). Iso Ahola ise algılanan özgürlüğün serbest zamanın dönüş-

ceği durumun kritik bir düzenleyicisi olduğunu savunmuştur (Kim, 2009). Serbest zamanda algılanan özgürlük bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılmadaki becerilerine yönelik kendi değerlendirmelerini yansıtır ve bu nedenle hayatlarında gerçekleşen olaylardan etkilenir. Serbest zaman tecrübelerinde daha fazla özgürlüğe sahip olduklarına inanan kişiler daha yüksek yeterlilik, kontrol odağı, içsel motivasyon ve oyunculuk duyguları belirtme eğilimindedir (Janke ve diğ., 2010). Serbest zamanda algılanan özgürlük konusundaki çalışmalar sonucunda serbest zaman etkinliklerinden maksimum faydayı elde edebilmek için bireylerin yeterliliğe sahip olması, tecrübelerin insiyatifini ve çıktılarını kontrol edebilen, faaliyetlere dışsal ödül beklentilerinden çok, içsel istekle katılan bir yapıda olmaları gerektiğini savunan Witt ve Ellis 1984'te beş ölçekten oluşan ve serbest zamanda algılanan özgürlüğü ölçen bir yapı geliştirmişlerdir. Bu yapıda içsel motivasyon, algılanan kontrol, akış, optimum canlandırma ve oyunculuk kavramları yer almaktadır ve ölçeklerin tamamı 95 maddeden oluşmaktadır (Witt ve Ellis, 1985). Önce bedensel engelli 9-14 yaşındaki bireylerin serbest zaman fonksiyonlarını ölçmeyi amaçlayan Witt ve Ellis, daha sonra farklı gruplara ve daha yaşlı bireylere uygulanabileceğine karar vererek 25 maddelik daha kısa bir form geliştirmişler, korelasyonu yüksek maddeleri bu ölçeye alarak kısa form olarak adlandırdıkları formun farklı gruplarda geçerlik ve güvenilirliğini test etmişlerdir (Witt ve Ellis, 1985). Ayrıca Witt ve Ellis, algılanan özgürlük ve öğrenilmiş çaresizliğin devamlı ve aralıksız bir bütünün ters yönleri olduğunu belirtmektedir. Düşük özgürlüğe sahip kişilerin serbest zaman katılımından düşük bir tatmin elde edeceği ve tatmin olunabilecek bir tecrübe için diğerlerine bağımlı kalacağı düşünülmektedir (Lee ve diğ., 2004). Algılanan özgürlük ölçeğinin kısa formuyla ego gücü, benlik saygısı, benlik kavramı arasında pozitif, durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında ise negatif korelasyona rastlanmıştır (Witt ve Ellis, 1985).

Serbest zamanda algılanan özgürlük, literatürde farklı gruplara yönelik çalışmalara konu ol-

muştur. Yaşlı bireylerde (Baack, 1985), çocuk, ergen, yetişkin ve yaşlıların karışık olarak yer aldığı bir grupta kekeme ve kekeme olmayan bireylerde (Black, 1985), kadınlarda (Brookman, 1987), zihinsel engelli ergenlerde (Hoge ve diğ., 1999; Olsson, 1986), yetişkin madde bağımlısı bireylerde, zihinsel geriliğe sahip ergenlerde HIV pozitif ve HIV negatif eşcinsel erkeklerde (Goodman, 1999), ortaokul öğrencilerinde (Stelzer, 2000) kolej öğrencilerinde (Siegenthaler ve O'Dell, 2000), okul öncesi yaş grubunda çocukları olan annelerde (Robinson, 2003). psikiyatri hastanesinde yatan genç suçlularda (Munchua ve diğ., 2003). gelişimsel koordinasyon bozukluğu olan ve olmayan çocuklarda (Poulsen ve diğ., 2007; Poulsen ve diğ., 2008) serbest zamanda algılanan özgürlük literatürde ele alındığı görülmektedir.

Serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeği bu çalışmada ele alınan üniversite öğrencilerinde daha önce fazla sayıda olmamakla birlikte çeşitli çalışmalarda da uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerine yönelik bir çalışmada serbest zaman deneyimini engelleyen sosyal ve psikolojik değişkenlerden biri olan utangaçlığın algılanan özgürlük ile ilişkisi incelenmiş ve algılanan özgürlük ile utangaçlık arasında negatif korelasyona ulaşılmıştır (Lee ve Halberg, 1989). Bir başka çalışmada ise serbest zamanda algılanan özgürlük, serbest zaman öz-etkinlik kriterlerinden biri olarak ele alınmıştır (Hoff, 1989). 2010 yılında Tayvan'da üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada ise algılanan özgürlükle serbest zaman katılımı arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunurken, öğrencilere serbest zaman eğitiminin verilmesi ve daha geniş serbest zaman olanaklarından haberdar edinmeleri gerektiği savunulmuştur (Wu ve diğ., 2010).

Serbest zamanda özgürlüğün algılanması, bireyin yaptığını isteyerek ve etkinliği kendisi seçerek yaptığını hissetmesi durumu olduğundan (Siegenthaler ve O'Dell, 2000) ve serbest zaman etkinliklerinde maksimum fayda elde edebilmek için bireylerin yeterliğe sahip olma, tecrübelerini kontrol edebilme, faaliyetlere dışsal değil içsel beklentilerle katılabilme gibi özelliklere sahip olması gerektiğinden (Witt ve Ellis, 1985) serbest zaman davranışını ölçmede atlanmaması gereken bir kavram-

dır. Bu nedenle bu çalışmada öğrencilerin üniversitedeki akademik yaşamın bir parçası olan serbest zaman etkinliklerine yönelik davranışlarının ölçülmesi açısından serbest zamanda algılanan özgürlüğün incelenmesi, serbest zaman katılım şekli ve sıklığına göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmanın evreni, Akdeniz Üniversitesinde 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılının güz döneminde seçmeli beden eğitimi derslerinden Basketbol, Futbol, Güç Geliştirme, Dağcılık, Masa Tenisi, Tenis, Voleybol, Dağcılık, Yüzme, Satranç ve Spor Kültürü dersinden birini seçmiş olan toplam 4971 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Rastgele örneklem yöntemi ile seçilen örneklem grubunu 446 erkek ($\bar{x}_{yaş} = 19.94 \pm 1.48$) ve 166 kadın ($\bar{x}_{yaş} = 19.91 \pm 1.69$) olmak üzere toplam 612 ($\bar{x}_{yaş} = 19.93 \pm 1.72$) üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılarla ilgili demografik ve serbest zaman katılımlarına yönelik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Veri Toplama Aracı: Çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan "Kişisel Bilgi Formu", öğrencilerin; cinsiyet, sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel serbest zaman etkinliklerine aktif/pasif katılımları ve bir ayda etkinliklere katılım sayısı demografik ve katılıma yönelik bilgilerini tespit etmek için kullanılmıştır. Aktif katılım; birebir etkinliğin içerisinde olmayı, pasif katılım ise sadece seyirci olarak etkinliğe dâhil olmayı kapsamaktadır. İkinci bölümde ise, Witt ve Ellis (1985) tarafından geliştirilen "Serbest Zaman Teşhis Bataryası"nın (Leisure Diagnostic Battery) bir bölümü olan 25 maddelik "Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği-SZAÖ" (Perceived Freedom in Leisure) kullanılmıştır. Serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeği, serbest zamanda algılanan yetkinlik, algılanan kontrol ve algılanan içsel motivasyonu ölçmeyi amaçlamaktadır ve tek boyutlu olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .91 ve toplam ortalama puanı 3.75 olarak bulunmuştur. Witt ve Ellis (1987) tarafından başka bir çalışmada ölçeğin

Tablo 1. Katılımcıların demografik ve serbest zaman katılımlarına yönelik bilgileri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	166	72.9
	Erkek	446	27.1
	Toplam	612	100
Sportif Etkinliklere Katılım	Aktif	494	80.7
	Pasif	118	19.3
	Toplam	612	100
Sosyal Etkinliklere Katılım	Aktif	467	76.3
	Pasif	145	23.7
	Toplam	612	100
Sanatsal/Kültürel Etkinliklere Katılım	Aktif	321	52.5
	Pasif	291	47.5
	Toplam	612	100
Bir Ayda Etkinliklere Katılım Sayısı	1-2 kez	206	33.7
	3-4 kez	281	45.9
	5 ve üstü	125	20.4
	Toplam	612	100

tekrar geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış ve her bir madde ile toplam skor arasındaki korelasyonlar .45'den büyük bulunmuştur.. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması olan "Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği-SZAÖ" Yerlisu Lapa ve Ağyar (2011) tarafından yapılmış olup Türkçe formunun yapı geçerliğini saptamak için yapılan faktör analizi sonucunda iki faktörün % 47 varyans miktarı ile açıkladığı 17 maddelik ölçeğe ulaşılmıştır. Orijinal ölçek tek boyutlu olsa da adaptasyon çalışması sırasında gerçekleştirilen madde analizine göre madde-toplam korelasyon katsayıları .35'in altında olan 8 madde çıkarıldıktan sonra kalan 17 maddenin iki boyutta dağıldığı görülmüş ve ölçeğin sorularının içeriği incelenerek, iki faktör "bilgi ve beceri"; ve "heyecan ve eğlence" olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin toplamına ilişkin iç tutarlık katsayısı .90 olarak saptanırken, "Bilgi ve Beceri" alt ölçeğinin .85 ve "Heyecan ve Eğlence" alt ölçeğinin ise .83 olarak saptanmıştır. Bu araştırma için ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlık katsayısı .93 iken, alt ölçeklerine ilişkin iç tutarlık katsayıları "Bilgi ve Beceri" için .80, "Heyecan ve Eğlence" için ise .80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geneli ve alt ölçeklerine ilişkin iç tutarlık değerleri, ölçeğin güvenirlik bakımından yeterli olduğunu göstermektedir. Ölçeğin her bir alt ölçeğinin puanlamasında, ortalama puanlar kullanılmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesi 5'li Likert formunda; kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5) biçiminde düzenlemiştir.

Verilerin Toplanması: Serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeği, 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında, güz döneminde, ders ortamında, gönüllülük ilkesine göre seçmeli beden eğitimi derslerinden Basketbol, Futbol, Güç Geliştirme, Dağcılık, Masa

Tenisi, Tenis, Voleybol, Dağcılık, Yüzme, Satranç ve Spor Kültürü derslerinden birini seçmiş 1.sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçeğin uygulamasından önce öğrencilere ölçekle ilgili bilgi verilmiş ve soruları içtenlikle yanıtlamalarının önemi açıklanmıştır. Ölçeğin tamamlanması kişi başı yaklaşık 10 dakika zaman almıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde kişisel bilgiler için betimsel istatistik yöntemleri frekans (n), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (Ss) kullanılmıştır. Katılımcıların serbest zamanda algıladıkları özgürlük puanları cinsiyet, sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel serbest zaman etkinliklerine aktif/pasif katılımları ve katıldıkları serbest zaman etkinlik sayısına göre farkını test etmek amacıyla; Non-Parametrik testlerden (normal dağılım ve homojenlik koşulları yerine gelmediğinden) Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Gruplar arasında farkı tespit etmek amacıyla Post-Hoc testleri kullanılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2'de katılımcıların cinsiyetlerine göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan analiz sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük duygusunun cinsiyete göre test etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; kadın ve erkek katılımcıların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z_{(610)} = -.31$; $p > 0.05$) ve serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarının kadın ve erkeklerde benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği	Kadın n= (166)		Erkek n= (446)		Toplam n=(612)		Z	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Bilgi ve Beceri	3.75	.56	3.81	.56	3.79	.56	-.82	.50
Heyecan ve Eğlence	3.93	.52	3.92	.59	3.92	.57	-.12	.90
Toplam Puan	3.84	.49	3.86	.53	3.86	.52	-.90	.75

Tablo 3'te katılımcıların sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel serbest zaman etkinliklerine aktif/pasif katılımlarına göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük ölçeği ve alt ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına yönelik analiz sonuçları sunulmuştur.

Katılımcıların Serbest Zamanda Algılanan Özgürlüklerini sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel serbest zaman etkinliklerine aktif/pasif katılımlarına göre test etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; sportif etkinliklerde ($Z_{(610)} = -3.07$; $p < 0.05$), sosyal etkinliklerde ($Z_{(610)} = -3.21$; $p < 0.05$) ve sanatsal/kültürel etkinliklerde ($Z_{(610)} = -3.16$; $p < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuca göre her üç serbest zaman etkinlik türünde de aktif katılan katılımcıların, pasif katılan katılımcılara göre Serbest

Zamanda Algılanan Özgürlük ölçeği puanları daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4'de katılımcıların bir ayda serbest zaman etkinliklerine katılım sayısına göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük ölçeği ve alt ölçek puanlarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan analiz sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük puanlarını bir ayda etkinliklere katılım sayısına göre test etmek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis Varyans Analizi sonuçlarına göre; ayda 1-2 kez, 3-4 kez ve 5 ve üstü kez etkinliği yapanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2_{(609)} = 22.63$; $p < 0.05$). Bu sonuca göre katılımcıların etkinlik sayıları arttıkça Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük puanları buna paralel olarak artmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel serbest zaman etkinliklerine aktif/pasif katılımlarına göre serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği	Aktif n= (494)		Pasif n= (118)		Z	p
		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Sportif Etkinlikler	Bilgi ve Beceri	3.84	.55	3.62	.57	-3.87	.00
	Heyecan ve Eğlence	3.94	.56	3.83	.61	-1.91	.05
	Toplam Puan	3.89	.51	3.72	.53	-3.07	.00
		Aktif n= (467)		Pasif n= (145)			
		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	Z	p
Sosyal Etkinlikler	Bilgi ve Beceri	3.84	.54	3.65	.59	-3.33	.00
	Heyecan ve Eğlence	3.96	.54	3.80	.65	-2.56	.01
	Toplam Puan	3.90	.49	3.73	.57	-3.21	.00
		Aktif n= (321)		Pasif n= (291)			
		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	Z	p
Sanatsal/Kültürel Etkinlikler	Bilgi ve Beceri	3.86	.54	3.72	.57	-3.04	.00
	Heyecan ve Eğlence	3.98	.53	3.86	.60	-2.46	.01
	Toplam Puan	3.92	.50	3.79	.53	-3.16	.00

Tablo 4. Katılımcıların bir ayda etkinliklere katılım sayısına göre serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği	1-2 kez n= (206)		3-4 kez n= (281)		5 ve üstü kez n= (125)		χ^2	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Bilgi ve Beceri	3.67	.56	3.82	.57	3.94	.50	18.51	.00
Heyecan ve Eğlence	3.81	.58	3.92	.57	4.12	.50	19.85	.00
Toplam Puan	3.74	.52	3.87	.52	4.03	.45	22.63	.00

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı; üniversite öğrencilerinin serbest zaman katılımlarına göre algıladıkları özgürlük puanlarının incelenmesidir.

Katılımcıların ağırlıklı olarak sportif ve sosyal etkinliklere aktif olarak katıldıkları, sanatsal/kültürel etkinliklere ise aktif ve pasif katılım oranlarının yakın olduğu gözlemlenmiştir. Bir ayda etkinliklere katılım sayısına bakıldığında ise ağırlıklı katılımın ayda 3-4 kez olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeğinden aldıkları puan 5 üzerinden 3.86 \pm 0.52 olarak bulunmuştur. Kim (2010) tarafından Amerika'daki üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada algılanan özgürlük ortalaması 3.94 \pm 0.49 ile bu çalışmanın örneklem grubundan yüksek tespit edilmişken, Wu ve diğ. (2010) tarafından Tayvan'daki üniversite öğrencilerine yapılan benzer bir çalışmada da algılanan özgürlük ortalaması 3.54 \pm 0.55 ile bu çalışmanın örneklem grubundan daha düşük bulunmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen ortalama puanın benzerleriyle karşılaştırıldığında çok yüksek bir özgürlük algısı göstermemekle birlikte, ortalamanın üzerinde bir değere sahip olduğu söylenebilir.

Cinsiyet açısından serbest zamanda algılanan özgürlük puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Unger ve Kernan (1983) çalışmalarında algılanan özgürlüğü sübjektif serbest zaman belirleyicilerinden biri olarak tanımlarken, yaş, cinsiyet ve sosyal durum değişkenlerinin etkileşerek algılanan sübjektif serbest zaman boyutlarını etkilediğini belirlemiştir. Fakat Unger ve Kernan (1983)'in çalışmasındaki örneklem grubunun

yaş aralığı çok geniştir ve çoğu evli bireylerden oluşan bir gruptur. Bu çalışmada ise örneklem grubunun yaş ortalaması 19.93 \pm 1.72 olup katılımcılar bekâr bireylerden oluşmaktadır. Bu durum kadınların serbest zamana etkinliklerine katılımına engel olabilecek ev işleri ve çocuk bakımına yönelik sorumlulukların gruptaki kadın öğrencilerde olmamasına ve serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarının erkek öğrencilerle anlamlı fark göstermemesine yol açabilmektedir. Türk toplumun değer yargılarına bakıldığında, kadınların birincil görevlerinin evlilik ve çocuk bakımı olduğu (Koca ve diğ., 2009), eş ve anne olan kadınların hemen hemen sadece eşlerinin ve çocuklarının fiziksel ve duygusal bakımı ile ilgili aile içi rollerini yerine getirmelerinin beklendiği görülmektedir (Kulakac ve diğ., 2006; White, 2003). Bu da kadınların serbest zaman katılımlarını engelleyebilmektedir.

Serbest zaman etkinliklerine katılımın aktif ya da pasif olmasının serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarında farklılık yaratıp yaratmadığı çalışmada incelenmiş ve sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel etkinliklerin tümünde aktif katılanların algılanan özgürlük puanlarının pasif katılanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Serbest zamanda algılanan özgürlük kavramının ana odağı Neulinger'in 1974'te ortaya koyduğu "bir ruh hali olarak serbest zaman" teorisine dayanmaktadır (Wu ve diğ., 2010). Algılanan özgürlük Ellis ve Witt (1985) tarafından bilişsel motivasyonel bir yapı olarak ifade edilir ve bu bağlamda bireyin serbest zaman davranışının tabi olduğu etkenlerden birinin de katılımın derinliği olduğu ifade edilmektedir. Wu ve diğ. (2010) tarafından yapılan bir çalışmada da serbest zamanda algı-

lanan özgürlük ve serbest zaman katılımının yapısal ilişkisi modellenmiş ve bu ilişki uyumlu bir model ortaya koymuştur. Serbest zaman etkinliklerine özellikle aktif katılımın bireyler üzerinde olumlu duygular yarattığı konusunda daha önce yapılmış olan çalışmalar da düşünüldüğünde (Caldwell ve diğ., 1992; Murphy, 2003; Şener, 2009) serbest zaman katılımı sonucu ortaya çıkan olumlu duygulardan biri olan algılanan özgürlüğün de yüksek çıkması beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca bir ayda etkinliklere katılım sayısı arttıkça, algılanan özgürlük puanlarında da anlamlı bir artışın gerçekleştiği saptanmıştır. Literatür incelendiğinde ise serbest zamanda algılanan özgürlüğün serbest zaman katılımına olumlu katkı yaptığını belirten çalışmalar görülmektedir. Yine Wu ve diğ. (2010) çalışmalarında Tayvan'daki üniversite öğrencilerinin pasif serbest zaman etkinliklerinden en fazla kitle iletişim araçlarını kullanmayı tercih ettiğini, aktif serbest zaman etkinliklerinden sportif etkinliklere katılımın ise en az tercih edilen etkinlik olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmamızda üniversite öğrencilerinin ağırlıklı olarak sportif ve sosyal etkinliklere aktif olarak katılmaları, bulguların söz konusu çalışmadan farklılık göstermesine neden olmaktadır. Fakat serbest zaman katılımının algılanan özgürlükle pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olması bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Serbest zaman katılımının hem serbest zamanda algılanan özgürlük hem de yaşam doyumuna olumlu etki sağladığının saptandığı bir başka çalışma da Baack (1985) tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmada, kilisenin düzenlemiş olduğu serbest zaman etkinliklerine katılan yaşlı bireylerin katılım düzeyleri, serbest zamanda algılanan özgürlüğü arttırmaktadır. Serbest zamanda özgürlük ve serbest zaman ilişkisi literatürde birbirini karşılıklı etkileyen iki unsur olarak yer almaktadır. Bazı çalışmalarda da serbest zamanda algılanan özgürlük serbest zaman katılımını arttırıcı etkilere sahiptir. Lise öğrencilerine yönelik olarak Munson (1993) tarafından yapılan bir çalışmada algılanan özgürlük düzeyi yüksek olan öğrencilerde serbest zaman katılımının anlamlı olarak daha yüksek bulunduğu belirtilmiştir. Poulsen ve diğ. (2007) tarafından yapılan bir çalışmada 10-13 yaşlarındaki gelişimsel koordinasyon bozuklu-

ğu olan çocuklarda serbest zamanda algılanan özgürlüğün, serbest zaman ihtiyaçlarının tatmini, yetkinlik, katılımın derinliği ve serbest zaman çıktıları üzerinde kontrol kavramlarını kapsayarak serbest zaman katılımını ve yaşam doyumunu etkileyen bir mekanizma olarak görülmektedir. Ayrıca yine Poulsen ve diğ. (2008) tarafından aynı yaş ve gelişimsel özelliklere sahip gruba yönelik bir başka çalışmada ise serbest zamanda algılanan özgürlüğün, serbest zaman katılım düzeylerini etkileyen motivasyonel bir süreç olduğu sonucuna varılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarının ortalama değerlerde olduğu, cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı, serbest zaman etkinliklerine aktif katılımı tercih eden öğrencilerde algılanan özgürlük puanlarının pasif katılımı tercih edenlere göre daha yüksek olduğu, serbest zaman etkinliklerine katılım arttıkça da algılanan özgürlük düzeyinin arttığı söylenebilmektedir.

Çalışmanın en önemli sınırlılığı tek bir üniversitede yapılmış olmasıdır. Üniversite öğrencilerine yönelik genellenebilir sonuçlar elde edilebilmesi açısından ülke genelinde farklı bölgelerden alınacak ve hem devlet üniversiteleri hem de özel üniversiteleri kapsayacak bir örneklemde çalışılması önerilmektedir.

Bir başka öneri ise Ülkemiz kültürüne yeni adapte edilmiş olan serbest zamanda algılanan özgürlük ölçeğinin, farklı demografik özelliklere sahip gruplarda kullanımı ve ego gücü, benlik saygısı, benlik kavramı, durumluk ve sürekli kaygı gibi farklı psiko-sosyal yapılarla ilişkilendirilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Tennur YERLİSU LAPA

Akdeniz Üniversitesi

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Rekreasyon Bölümü

Dumlupınar Bulvarı, 07058 Kampus, ANTALYA

e-posta: tennur@akdeniz.edu.tr

KAYNAKLAR

1. **Baack SA.** (1985). Recreation Program Participation by Older Adults: Its Relationship to Perceived Freedom in Leisure and Life Satisfaction. Doctoral Dissertation. North Texas State University.
2. **Bakır M.** (1990). Rekreasyon ve Turizm İlişkisinin Turizm Politikalarının Oluşturulmasındaki Önemi. Basılmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
3. **Black JA.** (1985). A Comparative Study of the Perception of Freedom in Leisure Between Stuttering and Nonstuttering Individuals. Doctoral Dissertation. Gonzaga University.
4. **Brookman M.** (1987). A Study of the Relationship Between Perceived Freedom in Leisure and a Sense of Control of One's Health Among Women in a Suburban Community. Master Thesis. Texas University.
5. **Caldwell L, Smith E, Weissenger E.** (1992). The relationship of leisure activities and perceived health of college students. *Society and Leisure*, 15(2), 545-556.
6. **Goodman MQ.** (1999). Perceptions of Freedom in Leisure among HIV-positive and HIV-negative Gay Men. Master Thesis. George Mason University.
7. **Hoff AE.** (1989). The relationship between degree of influence of agents of leisure socialization and generalized leisure self-efficacy. Doctoral Dissertation. Utah University.
8. **Hoge G, Datillo J, Williams R.** (1999). Effects of leisure education on perceived freedom in leisure of adolescents with mental retardation. *Therapeutic Recreation Journal*, 33(4), 320-332.
9. **Janke MC, Carpenter G, Payne LL, Stockard J.** (2010). The role of life experiences on perceptions of leisure during adulthood: A longitudinal analysis. *Leisure Sciences*, 33(1), 52-69.
10. **Kane TR, Joseph JM, Tedeschi JT.** (1977). Perceived freedom, aggression and responsibility, and the assignment of punishment. *The Journal of Social Psychology*, 103, 257-263.
11. **Karaküçük S.** (2005). Rekreasyon. Ankara: Gazi Kitabevi.
12. **Kılbaş Ş.** (2001). *Rekreasyon: Boş Zamanı Değerlendirme*. Adana: Anaca Yayınları.
13. **Kim B.** (2009). A Conceptual Framework for Leisure and Subjective Well-Being. Doctoral Dissertation. Indiana University.
14. **Kim B.** (2010). A conceptual framework for leisure and subjective well-being. *International Journal of Tourism Sciences*, 10(2), 85-11.
15. **Koca C, Henderson K, Asci FH, Bulgu N.** (2009). Constraints to leisure-time physical activity and negotiation strategies in Turkish woman. *Journal of Leisure Research*, 41(2), 225-251.
16. **Kulakac O, Buldukoglu K, Yilmaz M, Alkan S.** (2006). An analysis of the motherhood concept in employed woman in South Turkey. *Social Behavior and Personality*, 34(7), 837-852.
17. **Lee Y, Halberg KJ.** (1989). An exploratory study of college students' perceptions of freedom in leisure and shyness. *Leisure Sciences*, 11(3), 217-227.
18. **Lee Y, McCormick B.** (2004). Subjective well-being of people with spinal cord injury: Does leisure contribute? *Journal of Rehabilitation*, 70(3), 5-12.
19. **Mieczkowski Z.** (1990). *World Trend in Tourism and Recreation*. New York: Peter Lang Publishing.
20. **Mull RF, Bayless KG, Ross CM, Jamieson LM.** (1997). *Recreational Sport Management*. (3th Edition) USA: Human Kinetics.
21. **Munchua MM, Lesage DM, Reddon JR, Badham TD.** (2003). Motivation, satisfaction and perceived freedom: A tri-dimensional model of leisure among young offenders. *Journal of Offender Rehabilitation*, 38(1), 53-64.
22. **Munson WW.** (1993). Perceived freedom in leisure and career salience in adolescence. *Journal of Leisure Research*, 5(3), 305-314.
23. **Murphy H.** (2003). Exploring leisure and psychological health and wellbeing: Some problematic issues in the case of Northern Ireland. *Leisure Studies*, 22(1), 37-50.
24. **Olsson RH.** (1986). Evaluation of an Automated Leisure Assessment for Leisure Services. Doctoral Dissertation. Oregon University.
25. **Önder S.** (2003). Selçuk üniversitesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(32), 31-38.
26. **Poulsen AA, Ziviani JM, Cuskelly M.** (2007). Perceived freedom in leisure and physical co-ordination ability: Impact on out-of-school activity participation and life satisfaction. *Child: Care, Health and Development*, 33(4), 432-440.
27. **Poulsen AA, Ziviani JM, Johnson H, Cuskelly M.** (2008). Loneliness and life satisfaction of boys with developmental coordination disorder: The impact of leisure participation and perceived freedom in leisure. *Human Movement Science*, 27, 325-343.
28. **Ragheb MG, Tate RL.** (1993). A behavioral model of leisure participation based on leisure attitude, motivation and satisfaction. *Leisure Studies*, 12, 61-70.
29. **Robinson JA.** (2003). Perceived Freedom and Leisure Satisfaction of Mothers with Preschool-aged Children. Master Thesis. Ohio University.
30. **Siegenthaler KL, O'Dell I.** (2000). Leisure attitude, leisure satisfaction and perceived freedom in leisure within family dyads. *Leisure Sciences*, 22, 281-296.
31. **Stelzer J.** (2000). The Relationship Between Perceived Freedom in Leisure and Delinquency Behaviours in Middle School Students. Doctoral Dissertation. University of New Mexico.

32. **Şener A.** (2009). Yaşlılık, yaşam doyumu ve boş zaman faaliyetleri. *Çağın Polisi Dergisi*, 93, 04 Nisan 2012, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/yasamdoyumu.pdf>.
33. **Tabak RS, Akköse K.** (2006). Ergenlerin sağlık denetim odağı algılama düzeyleri ve sağlık davranışlarına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(2), 118-130.
34. **Torkildsen G.** (2005). *Recreation and Leisure Management* (5th Edition). London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
35. **Unger SL, Kernan JB.** (1983). On the meaning of leisure: An investigation of some determinants of the subjective experience. *Journal of Consumer Research*, 9(4), 381-392.
36. **White JB.** (2003). State feminism, modernization, and the Turkish Republican woman. *NWSA Journal*, 15 (3), 145-160.
37. **Witt PA, Ellis GD.** (1985). Development of a short form to assess perceived freedom in leisure. *Journal of Leisure Research*, 17(3), 225-233.
38. **Witt PA, Ellis GD.** (1987). *The Leisure Diagnostic Battery: Users Manuel*. State College, P.A.: Venture Publishing.
39. **Wu HC, Liu A, Wang CH.** (2010). Taiwanese university students' perceived freedom and participation in leisure. *Annals of Leisure Research*, 13(4), 679-700.
40. **Yerlisu Lapa T, Açıyar E.** (2011). Cross-cultural adaptation of perceived freedom in leisure scale. *World Applied Sciences Journal*, 14(7), 980-986.